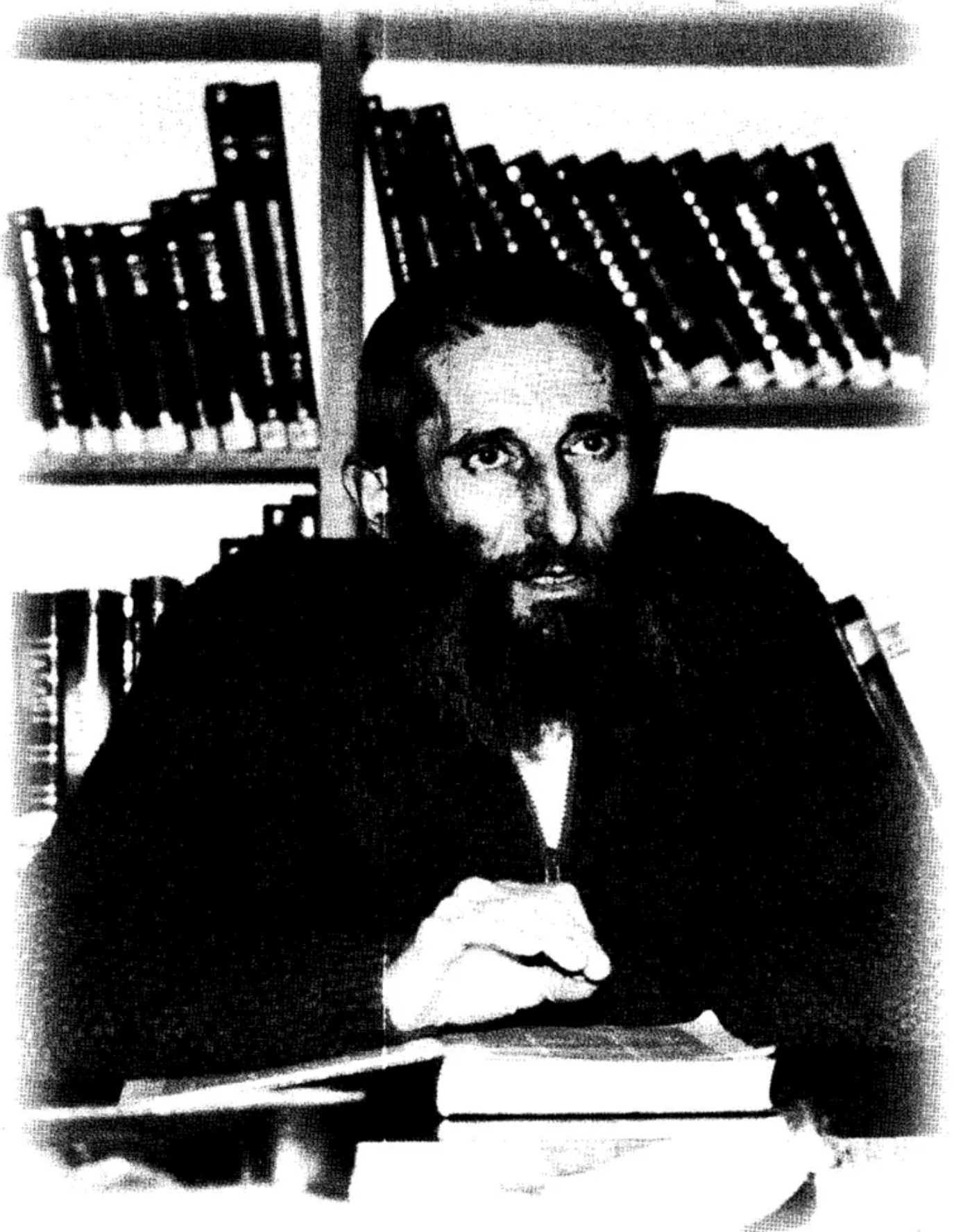

פרקים לעברו

של מ"ד הדב בנימין הרלילנג זצ"ל הי"ד

"והיו עיניך רואות את מוריד..."

להלן מובאים דברי תורה שכתב הרב, לעלון שנשלח לתלמידים המשרתים בצבא:

לערב ר"ח אלול

לאחר ימי בין המצרים בהם קראנו שלוש הפטרות של תוכחה, אנו קוראים שבע הפטרות דנחמתא, העוסקות בגאולתם של ישראל. ארבע מהפטרות אלו נקראות בארבעת השבתות של חדש אלול, חודש התשובה וההכנה לימים הנוראים.

ואמנם, הגאולה והתשובה ענין אחד להם - שיבה אל עצמיותנו ואל מקומנו הארצי והרוחני. אין עצמאות לאומית שלמה ויציבה בלי תשובה לאלוקי ישראל ותורתו, ואין תשובה שלמה בלי תחיה לאומית ושחרור מלא מכל שעבוד זר. וכן כתב מרן הרב זצ"ל:

"אי אפשר להדבק באמת ביסוד הלאומי של ישראל, כ"א מי שנשמתו הוטהרה כבר ע"י תשובה מחטאת האדם המגונות ומידותיו הפחותות וכו'" (אורות התשובה, פרק י"ג, א'), ושם (פ' ט"ו י"א) "האומה שלנו תבנה ותכונן, תשוב לאיתנה, למכונות חייה כולם, ע"י מה שהאמוניות שלה, היראיות שלה, דהיינו התוכן האצילי המקודש האלוקי שלה יתפשט, יתגבר, ישתכלל ויתאמץ". ומאידך - "תחיית האומה היא היסוד של בנין התשובה הגדולה, תשובת ישראל העליונה ותשובת העולם כלו שתבוא אחריה" (שם פ' י"ז, א').

במגילת "שיר השירים" נאמרו שני פסוקים בעלי תוכן דומה, אך בסדר שונה של חלקי הפסוק. בפרק ב' פס' ו' נאמר "דודי לי ואני לו הרועה בשושנים", ובפרק ו' פסוק ג' נאמר "אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים". כידוע, בפסוק השני נרמז שמו של החודש - אלול, ונראה לומר שהוא גם מאפיין את ענינו של החודש. בחודש זה ההתעוררות צריכה לבוא מאתנו, אנחנו מתאמצים להיטהר ולהתקרב לה' - ומתוך כך אנו זוכים לכך שהקב"ה יתקרב אלינו. שלא כבפסוק הקודם, בו באה לידי ביטוי קודם כל התקרבות ה' אלינו, הקב"ה נושא אותנו על כנפי נשרים ומביאנו אליו ומתוך כך אנו זוכים להיות לו סגולה מכל העמים.

לקראת ר"ח אלול נצטווה משה רבינו לפסול שני לוחות אבנים כראשונים עליהם יכתוב ה' את הדברים שהיו על הלוחות הראשונים שהיו מעשה אלוקים, ובאותם ארבעים הימים מר"ח אלול עד יוה"כ כשמשה רבינו היה בהר סיני לשם קבלת הלוחות השניים - היה עם ישראל כולו שרוי בתשובה ובצפיה להיענותו של הקב"ה לתשובתם

ותפלתם. ענינו של חודש אלול הוא גלוי הרצון שלנו להיטיב את עצמנו ואת אורחות חיינו ע"י השתדלות לפעול ולעשות את מה שיש לאל ידנו - הן בתשובה והן בבנינה של גאולתנו.

כשנתבונן בהפטרות של החודש נמצא בהן פנייתו של הנביא בשם ה' אלינו שנתעורר לתקון ולגאולה. להלן כמה מן הפסוקים המורים על כך: בהפטרת שופטים אנו שומעים את קריאתו של הנביא "התעוררי התעוררי קומי ירושלים וכו'" וכן "עורי עורי לבשי עוזך ציון וכו'", (בהפטרת כי תצא "הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אל תחשוכי... כי ימין ושמאל תפרוצי חרעך גויים יירש וערים נשמות יושיבו" בהפטרת כי תבוא - "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח" ובהמשך שם "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וכו'" בהפטרת נצבים פונה הנביא לשומרי חומות ירושלים כל היום וכל הלילה - הלא הם אבלי ציון המצפים לבנינה (ע"י א"ע ומצודות דוד) ש "לא יחשו" "המזכירים את ה' אל דמי לכם ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ" ומתוך התעוררותם ושאיפתם הגדולה יתקיימו דברי הנביא "אמרו לבת ציון הנה ישעך בא, הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו"

יהי רצון שנתעורר כראוי לעשות את המוטל עלינו ובקרוב גאולתנו, ומתוך כל נזכה בעז"ה לתשובה שלמה ולגאולה שלמה.

ליום כיפור

במשנה האחרונה של מסכת יומא שנינו: אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנא': "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם", ואומר: מקוה ישראל ה'" - מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל. ע"כ דברי המשנה.

על יסוד דברי רבי עקיבא אלה אמר מרן הרב זצ"ל: "נשמת היחיד מטהרת במקור ישראל, ונשמת האומה כולה - במקוה ישראל ה', צוור עולמים" (מאורות הראי"ה ירח האיתנים, עמ' רט"ו). הרב פירש את דרשת רבי עקיבא מהפסוק: "מקוה ישראל ה'" שהיא מכוונת לנשמת האומה כולה.

בספר "מועדי הראי"ה" מובא בשם הנזיר זצ"ל ששאל את מורו ורבו, הרב זצ"ל, על מנהגו לחזור כמה פעמים ביום - הכיפורים על מאמרו של ר"ע: "אשריכם ישראל וכו'". בהתלהבות ושמחה, אמר לו הרב שמאמר זה הוא סגולה להחדיר אהבת ישראל בלב האדם ובפרט אם הוא נאמר מתוך שמחה, והוסיף ואמר בשם הרב זצ"ל שכל עבודת יוה"כ היא להגיע להתרוממות עילאית של אהבת ה' המתבטאת בקריאת שמע ישראל בתחילת היום, ובכדי להתרומם למדרגה זו חייבים אנו להחדיר בלבנו אהבת ישראל. נמצא שטהרתו של היחיד, ואהבת ה' של כל אחד ואחד מישראל - נובעים ממקור כלל ישראל.

ואלו דברי הרב ב"אורות ישראל" פרק ג' (עמ' קמ"ז) "הצמאון להבלע כולו ברוח ישראל צריך הוא להתגבר, לחשוב ישראליות, להרגיש ישראליות, לחיות חיים ישראליים, לראות בשמחת ישראל וכו', הצמאון לרוח האומה צמאון הוא לה' וכו'".

וכך כותב האדמו"ר מפיאסצ'נה זצ"ל הי"ד בספר "אש קודש" (עמ' צ"ב) [לאחר שמדמה את כלל ישראל לאילן שענפיו יונקים חיותם מגזעו ושרשיו] "העיקר הוא נשמת ישראל הכוללת כל ישראל, וממנה נסתעפו האנשים הפרטיים, וממילא כל עוד שלא יתחבר אל הכלל ישראל ולא יעלה מן פרטיות עצמותו אל נשמת ישראל אינו יכול לעלות יותר אל הקב"ה, כיון שהוא לעצמו רק ענף הוא וכו', ורק כשעולה אל בחינת נשמת הכלל ישראל אז מעתה יכול לעלות אל יותר קדושה ולהתקרב בכל פעם יותר אל

הקב"ה" [ועיי"ש שממשיך לבאר עפי"ז את דברי ר"ע - "ואהבת לרעך כמוך" - זה כלל גדול בתורה].

כל מעשי מצוותינו ועסק תורתנו נובעים משייכותינו לכלל ישראל והנם למען כל ישראל כך עלינו לחשוב ולהרגיש תמיד. כאשר נמצאים בפועל ממש יחד עם כל הדרגות של האומה ועוסקים ביחד עם כולם בהגנת כל ישראל באשר הם שם - ניתן להרגיש זאת ביתר תוקף.

בסיום אחת משיחותיו של רבנו הרב צבי יהודה זצ"ל ליוה"כ אמר: "נזכה לסייעתא דשמיא להפגש עם הכפורים כולם (כלומר: "כפורים" בלשון רבים כפרה לכלל ישראל ולכל אחד ואחד וכפרה של כל אחד מאיתנו לחברינו, ולכל אחד מישראל) להרבות בכל עם ישראל דבקות בתלמידי חכמים, ולהרבות אהבה גדולה ביננו. "כי באור פניך נתת לנו ה' אלוקינו תורת חיים ואהבת חסד" ככל שתברר שלמות אהבתנו בין אדם לחבירו, לכל רבבות עמך בית ישראל, לכל נדחי ישראל כולם, לכל ישראל-צדיקים בינונים ורשעים - יותר תתגלה רפואת התשובה - הקיימת, מוכנה ומובטחת - לעולם כולו, ויותר תתגלה שלמות ישראל אורייתא וקוב"ה, ונזכה לחתימה טובה, חתימת אמת לנו ולכל עם ישראל. "אמן, וכן יהי רצון.

לט"ו בשבט

"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם עורלתו את פרי"ו וכו'
(ויקרא, פרשת קדושים)

וכתב "אור החיים" הקדוש על פסוק זה, וז"ל: "שלוש מצוות נאמרו כאן: א. ביאת הארץ, ע"ד אומרים "הכל מעלין לא"י" וכו' (כתובות ק"י), ב. לנטוע עץ מאכל, לשבח הארץ, ג. לנהוג שני ערלה.

עוד ירמוז באומרו "וכי תבואו אל הארץ" - שלא תהיה הכוונה לתאבון המורגשות (להפקת תועלת והנאה חומרית) אלא תהיה כוונת הביאה אל הארץ לחיבוב ולחשק הארץ הקדושה אשר בחר ה' בה, הר ה' שמה. ואמר, כי אין כוונת דבור זה למנוע מהשתדל בישוב הארץ (כלומר, שלא ניטעה לחשוב, שהיות ועיקר ערכה של הארץ הוא בקדושתה ובמעלותיה הרוחניות, א"כ אין לעסוק ביישובה החומרי בנטיעות ועבודת האדמה) אלא "ונטעתם כל עץ מאכל", הא למדת שמה שהתנה (הורה לנו) במאמר "אל הארץ" הוא בבחינת תכלית המחשבה (הכוונה) שתהיה למעלת הארץ במושכלות, לא להנאת הגוף, עכ"ל.

מדרש רבה לפסוק זה מדמה את הנטיעה שלנו בא"י לנטיעת הגן בעדן ע"י הקב"ה. וז"ל: "ר"י ב"ר סימון פתח "אחרי ה' אלוקיכם תלכו" וכי אפשר לבשר ודם להלוך אחרי הקב"ה וכו'" אלא מתחילת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחילה: "זיטע ה' אלוקים גן בעדן", אף אתם כשנכנסין לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחילה, הדא הוא דכתיב "כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל", עכ"ל המדרש.

מהשוואה מופלאה זו אנו למדים שכשם שנטיעת הגן ע"י הקב"ה היתה להשלמת הבריאה והטבתה, כמו כן גם נטיעתנו בא"י צריכה להיות לשבחה ולתפארתה של ארץ הקודש, ומתוך רצון להיטיב גם לזולתנו ולדורות הבאים.

בפתגם הקודש של מרן הרב קוק זצ"ל לחודש שבט כתב "חשק נטיעת אילנות נובע מחפץ הטבת הדורות הבאים, המובלט בתוקפו בעץ החרוב" (ע"פ הגמרא במסכת תענית כג, שאדם שנטע עץ חרוב העתיד לתת פרות רק בעוד שבעים שנה, אמר: "כשם

שנטעו אבותי למעני, כך אני נוטע למען בני"). חפץ אידאלי זה בנטיעת אילנות ודמויו לנטיעת הגן בעדן, יכול להתגלות בא"י, שבה יכול אדם מישראל להתרומם למדרגה עליונה של הליכה בדרכיו של מקום ועשיית כל מעשיו גם ביישוב הארץ בנטיעות, בקדושה, כפי שנאמר במדרש: "אף אתם כשנכנסין לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחילה" וכו'.

בתקופתנו, תקופת אתחלתא דגאולה וצפיה להשלמתה, יש ערך מיוחד לקיום מצות "ונטעתם כל עץ מאכל". בפרק קב בתהלים אומר הכתוב: "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו". מפסוקים אלו למד ר' יהודה הלוי את מה שכתב בסוף ספר ה"כוזרי": "זאת אומרת, ירושלים לא תבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה". נמצאנו למדים, שהבנין והנטיעה בפועל, כאשר יש לאל ידנו לעשות זאת, הן הביטוי הממשי לאותה תשוקה גדולה לבנין ירושלים וארץ ישראל, ובלעדי הקיום המעשי, אין זו תכלית התשוקה הנדרשת מאתנו כדי שנזכה לבנין שלם.

יהי רצון שנעמיק בקרבנו את הציפיה לגאולה ונתעורר להוציא ציפיה זו אל הפועל בכל יכולתנו, ומתוך כך יקויים בנו "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד".
אמן וכן יה"ר.

לפרשת החדש

“החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה”

וכתב רש"י על פסוק זה: “החדש הזה” - הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חדש. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו - על חדש ניסן אמר לו: זה יהיה ראש לסדר מנין החדשים שיהא אייר קרוי שני וסיון קרוי שלישי”. נמצא לפי זה שיש לנו שתי הוראות בפסוק: א) מצוה לקדש החדש בבית דין בעת התחדשות הלבנה. ב) צריך לקבוע את חדש הגאולה כחדש הראשון בשנה.

בטעם הוראה זו למנות את החדשים החל מחדש ניסן כותב הרמב"ן: כדי שיהיה זה זכרון בנס הגדול, כי בכל עת שנזכיר החדשים יהיה הנס נזכר וכו', שאין המנין הזה לשנה, שהרי תחילת שנותינו מתשרי דכתיב “וחג האסיף (= חג הסוכות שהוא בתשרי) תקופת השנה” וכו' אם כן כשנקרא לחדש ניסן ראשון ולתשרי שביעי - פתרונו ראשון לגאולה ושביעי אליה. ולכן נאמר ראשון הוא לכם - שאיננו ראשון בשנה, אבל הוא ראשון לכם, שנקרא לו כך לזכרון גאולתנו”.

ה”שפת אמת” מוסיף על דברי הרמב”ן שלא רק משום הזכרון של מועד גאולתנו אנחנו מונים את החדשים מניסן, אלא גם משום שבשבילנו הגאולה ממצרים והיותנו לעם ה' היא עיקר היצירה שלנו ובעינינו היא חשובה יותר מאשר בריאת שמים וארץ, וכך לשונו: “כי ביציאת מצרים נעשו בני ישראל כבריה חדשה ממש כאשר נבחרו להיות עבדי השי"ת ונתחדשו נפשותיהם וכו' ולכן כתיב “אנוכי ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים וכו'” ולא אשר בראתי שמים וארץ כי זה [=יציאת מצרים] עיקר יותר מהבריאה, כי הוא תכלית וכו' וכן הוא לעולם מדת איש הישראלי שמוכן למסור נפשו על הקב"ה בהיותו יודע כי זאת [=עבודת השי"ת] תכלית הבריאה”.

נמצא לפ"ז שיש לנו הוראה בפסוק זה להזכיר את יציאת מצרים ע"י מנין החדשים מניסן שבו נגאלנו ממצרים, ולהכיר בך שביציאת מצרים, בה נעשינו לעבדי א', שכינו לעיקר יצירתנו ונתקיים בנו מאמר הנביא “עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו, (ישעיה מ"ג); ויצירה זו שהיא תכלית הכל חשובה בעינינו יותר מבריאת שמים וארץ שאינה כ"א אמצעי לה, כפי שדרשו חכמינו ז"ל מן הכתוב “בראשית ברא ה' את השמים ואת הארץ” - בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית.

לתשעה באב

פרשת "דברים" נקראת תמיד, בכל קהילות ישראל, בשבת שלפני תשעה באב, ואומנם אחד הנושאים המרכזיים בפרשה - חטא המרגלים - ארע בליל תשעה באב, כפי שנאמר במשנה (תענית כו ע"ב) "בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר". ובאר ר' יוחנן את הפסוק (שם כט ע"א) "ותשא כל העדה ויתנו את קולם, ויבכו העם בלילה ההוא" - "אותו לילה ליל תשעה באב היה. אמר להם הקב"ה: אתם בכיתם בכיה של חינוס ואני קובע לכם בכיה של דורות וכו'". נמצא לפי דברי ר' יוחנן ששאר הפורענויות המוזכרות במשנה הן תוצאות של חטא זה - חטא המרגלים.

מדרש רבה (במדבר פר' טז, יב) מביא ראייה לכך מפסוקים מפורשים, בתהילים פרק קו' "וימאסו בארץ חמדה, לא האמינו לדברו וכו', וישא ידו להם להפיל אותם במדבר, ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות". למדנו מכאן שהסיבה הראשונה והשורש לגזירת החורבן והגלות, היא מאיסה בארץ-ישראל, ארץ חמדתנו, מתוך חוסר אמונה לדבר ה'. וכך כותב מרן הרב זצ"ל בתחילת ספר "אורות": "ארץ ישראל איננה דבר חיצוני לאומה וכו', ארץ ישראל היא חטיבה עצמותית, קשורה בקשר חיים עם האומה חבוקה בסגולות פנימיות עם מציאותה". מובן, לכן, מדוע מאיסה בארץ חמדה פוגמת בכוחות פנימיים של האומה ומחלישה את קיומה השלם בארצה עד כדי גזירת גלות ח"ו.

ימי התענית שנקבעו על הפורענויות שארעו בהם לישראל מטרתם היא "כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים, ומעשי אבותינו שהיו כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן צרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להטיב, שנא' "והתודו את עוונם ואת עוון אבותם וכו' (רמב"ם הל' תעניות פרק ה, א).

התשובה על "וימאסו בארץ חמדה" היא אהבת ארץ-ישראל, לא רק במחשבה כ"א גם בפועל ממש, בבנינה והגנתה בחומר וברוח, ובעיקר בזמן כזה, ובמקומות אלו בהם יש בכך קושי.

יהי רצון שנזכה לכך, ויקוים בנו ועל ידינו מאמר הכתוב (תהילים ק"ב) "אתה תקום
תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד, כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו",
במהרה בימינו, אמן.

